

Ελάτη. Μέσα στην απεραντοσύνη του άγριου πράσινου.

Κεντρικό Ζαγόρι

Ελλάτη - Δίλλοφο

"Επιστροφή στις ρίζες"

Αμέτρητα βουνά, πελώρια, μεγαλόπρεπα, πολύμορφα, που οι αναρίθμητες κορφές τους σε παρασύρουν με το ύψος τους, διαμορφώνουν τη βουνήσια σπονδυλική στήλη της πατρίδας μας, την Πίνδο, Γράμο, Σμόλικα, Τύμφη, Περιστερί, Τζουμέρκα, Μιτσικέλι, όλα αυτά, ένας εξαισιος χορός γοητευτικών βουνών. Από τούτα τα βουνά θα ξεχυθεί η πράσινη πλημμύρα της βελανιδιάς, του πεύκου, του ελάτου και της οξυάς, που θα κατακλύσει το παν. Σε αυτό τον πανέμορφο κόσμο με την αρχέγονη γοητεία του βρίσκεται κρυμμένο το Ζαγόρι, πίσω ακριβώς από το Μιτσικέλι, εκεί που τοποθετούν την αρχαία Παρωραία, Παροναία και Τυμφαία. «Τ' όνομα του τμήματος, όπερ και Ζαγόρια λέγεται δια τα πολλά έχειν χωρία, είνε Σλαβικόν και σημαντικόν της φύσεως του τόπου, καθιερωθέν δε υπό των εν Κουρέντοις εγκαταστάσεων Σλάβων και δηλούν υπερώρειαν ή χώραν ορεινήν και προς τα άνω κειμένην, άτε συνθέν εκ του ζα (προς, επί και όπισθεν) και Γκόρι (βουνόν)», γράφει ο Ιωαν. Λαμπρίδης στο βιβλίο του «Ηπειρώτικα μελετήματα». Η ιστορία του «τόπου πίσω από τα βουνά» ξεκινά από πολύ μακριά, κορυφώνεται όμως μετά την τουρκική κατάκτηση. Στην αρχή δεκατέσσερα χωριά δέχονται την ενεργητική επίδραση των προνομίων και της αυτοδιοίκησης, ύστερα από τη θεληματική τους υποταγή στην Τουρκική κυριαρχία. Σιγά σιγά και τα σαράντα έξι χωριά δημιουργούν το κοινό των Ζαγοριών με χαρακτήρα φαινομενικά δημοκρατικό, στην πραγματικότητα όμως αριστοκρατικό. Έτσι το Ζαγόρι μπόρεσε να αποκτήσει αυτοδιοίκηση και θρησκευτική ελευθερία. Αποτέλεσμα η οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη που σφράγισε για αιώνες την ευημερία του Ζαγοριού.

Μια στάση στο «Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου», λίγο έξω από το χωριό Ασπράγγελοι, μας δίνει τη δυνατότητα να ενημερωθούμε για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, τα μονοπάτια, τα ιστορικά μνημεία, τα μουσεία και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Μια ξενάγηση στον εκθεσιακό χώρο μάς προσφέρει εικόνες του λαμπρού παρελθόντος.

Στη διαδρομή από Ελάτη για Δίλοφο.

Δίλοφο

Αριστερά. Ελάτη.
Ερχομός της άνοιξης.

Δεξιά. Δίλοφο.
Αρχοντικές αυλόπορτες,
μάντρες πανύψηλες
και δρόμοι πετρόχιστοι
αποτελούν στοιχεία
ενός ζαγορίτικου
σκηνικού.

Δίλοφο. Ο οικισμός αντιστέκεται στο χρόνο.

Δίλοφο. Σε καταπλήσσει με τ' αρχοντικά του σπίτια, τα πλακόστρωτα δρομάκια του, το σύνολό του γενικά.

Το κτίριο της Αναγνωστοπούλειου σχολής στο Δίλοφο σε πλήρη εγκατάλειψη.

Στη διασταύρωση για Ασπράγγελους ο δρόμος συνεχίζει δεξιά και σύντομα αντικρίζουμε τα πρώτα σπίτια της Ελάτης, πνιγμένα μέσα στο πράσινο. Με την πρώτη ματιά προσπαθείς να συλλάβεις κάποια γενική εντύπωση του χωριού. Είναι μια απροσδόκητη αποκάλυψη. Τα μάτια σου αγκαλιάζουν το πάντρεμα της ηπειρώτικης αρχιτεκτονικής με την άγρια ανέγγιχτη βλάστηση που περιζώνει από όλες τις μεριές το χωριό ασφυκτικά. Η Ελάτη βρίσκεται χτισμένη σε δύο πλαγιές, χωρισμένες από ρεματιές κατάφυτες από καρυδιές και κερασιές και άλλα οπωροφόρα δέντρα. «Η βλάστησή της είναι απaráμιλλος λόγω των άφθωνων υδάτων, η δε εναλλαγή των φυσικών καλλονών απερίγραπτος. Το βαθύ πράσινο χρώμα της, ιδία κατά τους θερινούς μήνες είναι η ελκυστική δύναμις των επισκεπτών της» γράφει ο Ιωάν. Ξυνός, τη δεκαετία του 1970 στο βιβλίο του «Η Μπούλση (τώρα Ελάτη)». Το μεγάλο υψόμετρο (960μ.) που απλώνεται το χωριό στις βόρειες πλαγιές του Μιτσικελίου προσφέρει εξαιρετική θέα στην οροσειρά της Τύμφης. Αν και η Άνοιξη έχει προχωρήσει οι γυμνοί όγκοι της Γκαμήλας, που υψώνονται στον ουρανό, είναι σκεπασμένοι από χιόνια και πάγους.

Ο κεντρικός πλακόστρωτος δρόμος οδηγεί στην πλατεία με το τεράστιο πλατάνι. Γύρω από την πλατεία, αλλά και κατά μήκος των δρόμων που διασχίζουν πλακοστρωμένοι το χωριό, μεγάλα πετρόχιστα σπίτια συνθέτουν μια ζωντανή κοινωνία. Έτσι σήμερα τίποτα δεν θυμίζει το ξεριζωμά της φωτιάς από τους Γερμανούς στις 15 Ιουλίου του 1943, που από τα 110 σπίτια διασώθηκαν μόνο 22. Το παλιό όνομα του χωριού ήταν Μπούλση. Χαρακτηρίστηκε όμως πολύ ορθά ξενόγλωσσο και το 1926 μετονομάστηκε Ελάτη, από τα άφθονα έλατα που ενώνονται εις τους πέριξ λόφους της. Ο Γ. Σωτήρης εκ Νεγάνδων στην ανέκδοτη ιστορία του περί Ζαγορίου λέγει: Κατά το έτος 1869 ο Μπουλιτζάτης Αναστάσιος Τσίγκας διηγείτο εις τους νέους όπως είχε ακούσει

από τους γεροντότερους, οι οποίοι είχαν διηγηθεί τούτο εις τον Βουτρνάρην ότι η Μπούλτση εχτίσθη το 1570, ότι κάποιος Μπούλτσος από τους Γαβρισούς πήρε παιδιά και εγγόνια και κάμποσους συντρόφους των και ήλθον εις αυτόν τον τόπον και η οικογένειά του έκτισε σπίτι και γι' αυτό τα γειτονόχωρα έδωσαν τ' όνομά του. Ύστερα από 100 χρόνια μετοίκησαν και άλλα μικρά χωριά εις αυτήν».

Η πλούσια βλάστηση της περιοχής έδωσε στους κατοίκους εμπορεύσιμη ξυλεία, ώστε έγιναν ξυλέμποροι με επιχειρήσεις στην Ελλάδα και το Εξωτερικό. Το 18ο και 19ο αιώνα το χωριό βρίσκεται στην ακμή του και τότε χτίζονται σπίτια αρχοντικά, εκκλησίες και σχολεία. Αναφερόμενος ο Ι. Ξυνός στην οικονομική κατάσταση του χωριού γράφει: Αναμφισβητήτως το χωριό μας σαν φτωχό και άγονο χρωστάει πολλά στα ξένα, τα οποία υπήρξαν πηγή πλούτου και πολιτισμού και μάλιστα η χιλιετραγουδισμένη Βλαχιά. Και ο Ι. Λαμπρίδης αποκλειστικά για την Μπούλτση λέγει: *“Οι κάτοικοι προ πολλού της ξυλουργικής παραιτηθέντες εδόθησαν εις το εμπόριον εν διαφόροις τόποις και πλουτούσιν οι πλείστοι”*.

Μεταπολεμικά οι περισσότεροι κάτοικοι εγκατέλειψαν το χωριό, μετακομίζοντας κυρίως στα Γιάννενα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται επιστροφή στην πατρογονική γη. Άνθρωποι εγκλωβισμένοι στα γρανάζια των μεγαλουπόλεων, αφού έμειναν για χρόνια μακριά από τον τόπο τους, έρχονται και ξαναφτιάχνουν τα σπίτια τους. Επίσης νέοι άνθρωποι έχουν μετατρέψει παλιά αρχοντικά σε παραδοσιακά τουριστικά καταλύματα, διατηρώντας ανέπαφη την ηπειρωτική αρχιτεκτονική. Άνθρωποι εφοδιασμένοι με το αίσθημα της φιλοξενίας προσφέρουν ιδιαίτερες στιγμές, σε όσους διαλέγουν για παραμονή διακοπών την Ελάτη. Φεύγοντας από το χωριό περιδιαβαίνουμε τα πετροστρωμένα δρομάκια

και απολαμβάνουμε τις λουλουδιασμένες αυλές, καθαρές και ασβεστωμένες, ολάνθιστα μπαλκόνια, που πανηγυρίζουν οι ντάλιες και οι ορτανσίες.

Καθώς κατηφορίζουμε στο δρόμο για το Δίλοφο η βλάστηση αραιώνει και ένας ξεροπόταμος σέρνεται πλάι στη διαδρομή. Παραδοσιακό χωριό το Δίλοφο, με το όνομα Σωπετσέλι παλαιότερα, είναι χτισμένο στους πρόποδες δύο λόφων με βελανιδιές σε υψόμετρο 880 μέτρων. Στην είσοδο του χωριού εντυπωσιάζει ένα ψηλό σπίτι (13,5 μέτρα), που έχει τη δική του ξεχωριστή ιστορία. Όπως μου διηγήθηκε ένας γέρος, κάποτε ένας

άρχοντας του χωριού παντρεύτηκε μια κοπέλα από το γειτονικό Κουκούλι. Η κοπέλα ήρθε στο χωριό νύπιαντρη και καθώς βρέθηκε μακριά από τους δικούς της μελαγχόλησε. Ο γαμπρός όμως για να βοηθήσει ψυχολογικά τη γυναίκα του ύψωσε το σπίτι, ώστε εκείνη να μπορεί να βλέπει το χωριό της. Ο οικισμός έχει χαρακτηριστεί διατηρητέος και έτσι απαγορεύεται η κυκλοφορία των αυτοκινήτων στους δρόμους του.

Σταματάμε στην πλατεία με το θεόρατο πλατάνι και μπροστά μας ξεπροβάλλουν αμφιθεατρικά παμπάλαια σπίτια, όλα κτίσματα προ του 1900. Σπίτια με

Δίλοφο. Λουλουδιασμένες αυλές στολίζουν παμπάλαια σπίτια.

Δίλοφο. Ένας από τους ομορφότερους οικισμούς στο Ζαγόρι.

Παντού κυριαρχεί το ξύλο και η πέτρα.

Ελάτη. Παλιά πετρόκτιστα σπίτια έχουν μετατραπεί σε ξενώνες.

πελεκητή ντόπια πέτρα καλοκτισμένα και αρμολογημένα, χωρίς εξωτερικό σοβά, είναι εξαιρετα δείγματα ηπειρώτικης μαστορίας, που συμπληρώνουν αρμονικά ό,τι έχει φτιάξει η φύση. Και εδώ παράθυρα κατάφορτα από λουλούδια, αυλές πολιτισμένες, αρχοντικές αυλόπορτες, μάντρες πανύψηλες, καλντερίμια νοικοκυρεμένα και μια εκκλησία ανάλογη με το χωριό. Η εκκλησία με τα τοξωτά στεγασμένα χαγιάτια της είναι κτίσμα του 1857 και αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου, πανηγυρίζει το Δεκαπενταύγουστο. Το κύριο υλικό στην κατασκευή αυτών των κτισμάτων ήταν ο φλύσχος, το ιδιόμορφο αυτό πέτρωμα με τις επάλληλες και ποικίλου πάχους στρώσεις, που έβγαине εύκολα με απλά εργαλεία. Κοντά στην πλατεία έρημη παραμένει η Αναγνωστοπούλειος Σχολή, που ιδρύθηκε το 1855 από τους ευεγέρτες Ιωάννη και Δημήτριο Αναγνωστόπουλο. Η ζωή όμως ακολουθεί καινούργιο δρόμο, παραμερίζοντας τα ερείπια που σώσαν οι καιροί. Έτσι τα παλιά αρχοντικά μετατρέπονται σε ξενώνες, διατηρώντας τις παραδοσιακές προδιαγραφές όσον αφορά την αρχιτεκτονική, προσθέτοντας τις ανέσεις της εξέλιξης των καιρών μας.

Το εντυπωσιακό φυσικό περιβάλλον που σε ηρεμεί, η γοητεία της ιδιόμορφης αρχιτεκτονικής των οικισμών που σε καταπλήσσει, η τοπική κουζίνα που σε ευφραίνει και η ζεστή φιλοξενία που σε σκλαβώνει καθιστούν την Ελάτη και το Δίλοφο από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στο Κεντρικό Ζαγόρι.

Μετά την ερήμωση, στην Ελάτη επιστρέφουν άνθρωποι που κτίζουν καινούργια σπίτια σύμφωνα με την παράδοση.